

drieluik

OP DE GRILL BIJ DE werkcoach

De **sociale dienst**, de uitkeringsfabriek van wel-
eer, probeert zoveel mogelijk mensen aan werk
te helpen en van een uitkering af te houden.
Hoe het daar in crisistijd toegaat, leert een ver-
blijf van een week op de afdeling Werk, Inkomen
& Zorg van de gemeente Venlo. Een verslag in
drie afleveringen. **Vandaag aflevering 1.**

door **Sjors van Beek**

Je zou bijna vergeten dat Neder-
land tot de hoogst ontwikkelde
landen ter wereld behoort, in de-
ze vergadering van de gemeentel-
ijke stuurgroep 'Vervulde wonin-
gen' in Venlo. Medewerkers van
de sociale dienst, maatschappelijk
werk, de geestelijke gezondheidszorg
en de woningcorporatie bespreken en-
kele schrijnende gevallen van vereen-
zaamde, vervulde, verwaarloosde cliën-
ten.

Zoals mevrouw B., 56 jaar oud. Ze
woont in een flatje in een minder floris-
sante wijk van Tegelen. „De zus heeft
aangegeven dat mevrouw een erg ver-
vulde woning heeft en zichzelf ver-
waarloost”, zo melden de notulen van
een vorige vergadering. „Mevrouw is
werkzaam bij de WAA (sociale werk-
plaats). Daar hebben ze haar naar huis
gebracht wegens ernstige verwondin-
gen die zijn gaan ontsteken aan haar be-
nen. Thuis troffen ze de vervulde won-
ing aan. Mevrouw zou het vuil niet
buitenzetten, waardoor er veel onge-
deierte in huis was en als je naar binnen
gaat word je verwelkomd door een de-
ken van vliegen. Wegens de wonden
aan haar benen is ze na veel pushen op-
genomen in het ziekenhuis, waar zij
momenteel nog verblijft. Mevrouw is
volgens haar zus en dochter van zus
niet in staat om zelfstandig te wonen.
Ze zou vergeten te eten, is wellicht cog-
nitief beperkt maar dit is nooit getest.
Ze heeft problemen met de financien
(ze betaalt onder meer nog steeds een
schuld van een bouwvereniging in
Zuid-Limburg, waar ze twintig jaar ge-
leden woonachtig was). Of de kosten
van de woning momenteel goed be-
taald worden is niet duidelijk, aange-
zien de stroom ook hier al een keer af-
gesloten zou zijn.”

Derdewereldtoestanden. Met dit ver-
schil dat er in Nederland een sociale
dienst is om de eerste nood te lenigen.
Ook het personeel van de sociale
dienst in Venlo (met 133 voltijdbanen
voor de gemeenten Venlo en Venray
samen) is gewend aan afhouden. Filte-
ren is wellicht een beter woord: een
verfijnd systeem van zeef na zeef pikt
de mensen er uit die geen recht heb-
ben op een bijstandsuitkering. „Tegen-
woordig is er minder geld en wordt
aan de voorkant flink geknepen”, ver-
teelt senior werkcoach Mike (32).

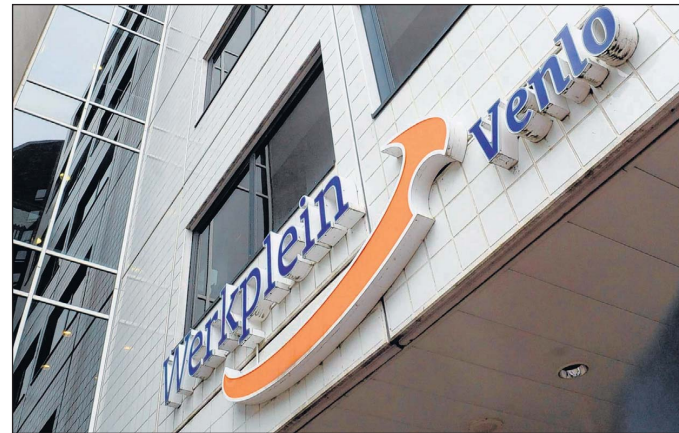
Wie voorbij het poortje komt, heeft
dus ook echt recht op een uitkering.
Wie kansen op een baan heeft, wordt
intensief aan de hand genomen. „We
proberen iemand hoe dan ook bij een
werkgever binnen te krijgen. Voor elke
nieuwe klant moet er ook eenje uit-
stromen, het bestand mag niet
groeien”, vertelt Mike.

De weg naar de vleespotten van de
verzorgingsstaat blijkt in Venlo tegen-
woordig één lange hordenloop. Elke
niet gehaalde hindernis, elke gemiste
afpraak, elk te laat ingeleverd papiertje
betekent terug naar start: opnieuw aan-
vragen en achter aansluiten.

Op deze manier komen de meest be-
hoeftegen en de meest gemotiveerden
vanzelf bovendien, vertellen de
coaches. „We moeten keuzes maken,
wie geven we aandacht en wie niet”,
vertelt plaatsvervangend afdelings-
hoofd Edwin (46).

Venlo telt bijna 2400 bijstandsgerech-
tigden ouder dan 27 jaar, van wie er
zo'n 1500 worden gerekend tot het 'gra-
nieten bestand', de groep die nooit
meer aan het werk zal komen. De ver-
slaafden, de psychisch gestoorde en
de mensen die al decennialang onge-
moed een uitkering vangen. „Maar te-
genwoordig laten we die niet meer ach-
ter de geraniums zitten. We proberen
ook hen te activeren, bijvoorbeeld voor
vrijwilligerswerk in de wijk. We willen
voorkomen dat hun kinderen zich later
ook weer bij ons melden.”

Venlo werkt sinds kort met een nieu-
we systematiek. Wie bijstand nodig
heeft, schrijft zich via Werk.nl online
in als werkzoekende, maar moet daan-
na zelf bellen met een 'rechtmatigheids-
coach'. Die toetst bijna al op een ge-
recht is op WW, of de aanvrager sa-
menwoont met een verdiener of dat er
andere redenen zijn om meteen 'nee'
te verkopen. Gaat het licht op groen,
dan volgt - meteen de volgende dag -
een intakegesprek. Daar wordt, aan de
balie op het Werkplein, dieper inge-
gaan op alle mogelijke twijfels en bij-
zonderheden. De coach neemt ook on-
der de leep hoe de aanvrager de afgelo-
pen jaren in zijn levensonderhoud
heeft voorzien. En, de medewerkers
maken er geen geheim van, er wordt
gezocht naar een reden om 'dubieuze'
aanvragers te kunnen weren. „Als ie-
mand bijvoorbeeld is gepakt voor een
hennepkwekerij, dan vragen we naar
de financiële boekhouding van die kwe-
kerij. Die kunnen ze uiteraard niet leve-

Het gebouw van de afdeling WIZ in Venlo. Onder: een werkcoach in gesprek met een cliënt.

foto's Lé Giesen

ren. Wij mogen de aanvraag dan wege-
ren, met als motief dat de aanvrager ver-
moedelijk beschikt over eigen ver-
mogen”, aldus meerdere coaches.

Hoe streng de procedure is, merkt de
30-jarige Ruud. Uit de systemen blijkt
één lange geschiedenis van detentie,
openstaande boetes en teruggevorderde
uitkeringen. Coach Huub (56) legt hem
grondig op de grill. Waarom heeft hij
exact vastgezet? Hoe zat dat met die
inval wegens drugs in zijn kamerpand?
Waarom is zijn tijdelijke contract vori-
ge maand niet verlengd? „Als je verwij-
baar werkloos bent, begin je al met
een maatregel: de eerste maand géén
uitkering”, waarschuwt de coach. Uit-

eindelijk strijkt hij over zijn hart. Ruud
mag door naar de volgende ronde: de
workshops.

Aanvragers van bijstand in Venlo
moeten verplicht tien dagdelen aan
workshops volgen, voordat hun aan-
vraag formeel in behandeling wordt ge-
nommen. Rechten & plichten in de bij-
stand, 'empowerment', solliciteren, va-
catures zoeken: alles wat een werkzille-
ge nodig heeft om klaargestoomd te
worden voor de arbeidsmarkt. Ook is er
een les over 'omgaan met minder geld',
gericht op het vermijden van schulden.

Het is, opnieuw, een testcase. Wie tij-
dens de workshops te laat komt of zich
ongemotiveerd opstelt, wordt aan de zij-

lijn gezet. Kennelijk, zo is de officiële re-
dening, is meneer of mevrouw dan
niet heel hard op zoek naar werk. En

'niet-werkzoekend' betekent geen uitke-
ring, luidt het credo tegenwoordig in de-
ze provinciestad aan de Maas.
In de workshop Rechten & plichten
sloffen 37 nieuwe aanvragers een voor
een naar binnen. Vier coaches geven de
groep uitleg en beantwoorden vragen.
„We betalen altijd de vijftiende van de
maand, achteraf. Aan het begin zit je
dus met een gat van zes weken”, vertelt
coach Huub.

Coach Hans (50) drukt de pret nog
verder. „Denk erom: alles wordt als pas-
send werk gezien, wordt aan tot

tomaten plukken! En als je bij sollici-
tatiegesprekken ongeïnteresseerd hebt
opgesteld, kunnen we de uitkering ver-
lagen.”

De cliënten krijgen de ene na de an-
dere waarschuwing. Fraude leidt sinds 1
februari 2013 tot terugvordering plus
100 procent boete. „En denk erom: de
sociale recherche spit alles door, bij ie-
deren!”

Dan komen de vragen los: mag ik bij-
verdienen? Dat mag, maar elke euro
wordt gekort. „Waarom zou ik dan
gaan werken?”, vraagt een man. „U
krijgt geld van de gemeenschap en
moet er alles aan doen om dat bedrag
zo laag mogelijk te houden”, antwoordt
Huub. „Hoe dan ook, de regels komen
uit Den Haag, wij hebben ze ook maar
uit te voeren.”

De broers Wim en Bram Degger vin-
den het allemaal niet zo onredelijk, ver-
tellen ze na allop. Afkomstig uit de ho-
reca, beiden gewerkt op tuinbouwten-
tonstelling Floriade, sindsdien werk-
loos. „We mogen best iets terugdoen
voor het geld dat we krijgen. Maar zuur
is het wel: we solliciteren ons suf maar
werkgevers kiezen telkens voor jongere,
goedkopere werknemers.”

De vier coaches blikken later onder-
ling nog even terug op de vragen in de
workshop. Ze vinden het erg lastig te
verkopen dat uitkeringsgerechtigden
niet kunnen bijverdienen. „Motiver
ze! Laat hen 200 euro bijverdienen en
50 euro zelf houden”, zegt een van hen.

Dan valt de term 'niet-willers', de
mensen die er gewoon geen zin in heb-
ben. Die moeten 'strak worden gehou-
den', zeker degenen die misbruik ma-
ken van medische dossiers. Rugpijn,
hoofdpijn, ziek zwak en misselijk, die
klanten stuiten op ergernis onder de
coaches. Of, waar gebeurd, de gezinnen
met vijf uitkeringen achter één voor-
deur. Een WIA-uitkering, een Wa-
jong-uitkering en enkele keren bijstand.
Samen goet voor 4500 euro netto per
maand. „Maar een man van 61 jaar, daar
ga ik niet meer aan trekken”, zegt coach
Huub. „Of hij wil niet meer, of hij kan
niet meer, maar ik krijg hem toch niet
meer aan het werk”. „Boven de vijftig
willen de werkgevers iemand gewoon
niet meer”, valt Hans hem bij.

Krista (26) is een coach van een ande-
re generatie. „Geen werk vinden ligt
voor 90 procent aan je houding”, op-
pert ze stellig. „Onzin!”, reageren haar
oudere collega's. „Dat speelt hooguit
voor 10 procent mee.”

„Nou, oké, 50 procent dan”, doet
Krista haar eindbod.

Het illustreert de grote mate van vrij-
heid die de coaches hebben in het be-
oordelen van het recht op uitkering.
Wij zijn coach overtuigt van zijn goede
bedoelingen, krijgt geld. Als de coach
onwil vermoedt, wordt de aanvraag af-
gezwegen of de uitkering gekort.

Ze zeer grote bevoegdheden van de
individuele coaches houden de snelheid
in het proces, is de gedachte. De jon-
gere coaches lijken daarbij nog strenger,
harder dan de oudere collega's. Nog
meer dan de oudere ambtenaren leggen
de jonkies de zwere erover.

Een week bij het vangnet van de Staat

De sociale dienst, de uitkeringsfabriek van wel-
eer, is getransformeerd tot
het veelarmige vangnet van een welvaartsstaat in crisis. De sociale ellende
groeit, het beroep op de gemeente als redder in nood dus ook. Maar de bud-
getten slinken onder invloed van rechte no-nonsense kabinetten elk jaar
weer verder. De medewerkers van de sociale dienst, de werkcoaches, de
rechtmatigheids- en doelmatigheidscoaches en hoe ze allemaal mogen he-
ten, roeien met de riemen die ze hebben. Ze proberen naarstig en soms on-
verbidde het kaf van het koren te scheiden: wie kan werken, moet zijn
eigen broek ophouden, zodat er meer geld overblijft voor de echt hulpbe-
hoevenden.

Deze krant liep een volle week - maandagochtend tot vrijdagmiddag - mee
op de afdeling WIZ (Werk, Inkomen & Zorg) van de gemeente Venlo, om
het proces achter de schermen in beeld te brengen. Hoe beoordeelt je wie
er recht heeft op staatssteun? Hoe pak je fraude aan? En welke vormen van
hulp zijn er beschikbaar voor de losers en de pechvogels van Nederland an-
no 2013?

